

damentele rechten en vrijheden niet zomaar terzijde worden geschoven. Overheden kunnen deze (niet-absolute) rechten als bewegingsvrijheid, vrijheid van vereniging, bescherming van het gezinsleven, vrijheid van meningsuiting, informatieverzameling en recht op privacy alleen beperken als er een gerechtvaardigd belang is, wanneer dit strikt noodzakelijk is, proportioneel en zo minimaal als mogelijk en met name beperkt tot de noodzakelijke periode.⁵ Dit artikel ziet met name op het recht op privacy en gegevensbescherming gerelateerd aan de inzet van de corona-app; zij het dat in het kader van de regelgeving ter beperking van de verspreiding van het Covid-19-virus ook (nood)wetgeving ter beperking van overige fundamentele rechten de verstoring van het economisch en maatschappelijk leven aan de orde wordt gesteld.

1.2 **Reeks genomen maatregelen – Het verhaal tot dusver**

Om verspreiding van het virus tegen te gaan zijn wereldwijde beperkende maatregelen uitgevaardigd die variëren al naar gelang de verspreiding van het virus meer of minder ernstige vormen aanneemt. De maatregelen die tot dusverre door vrijwel alle regeringen zijn genomen, bestaan voornamelijk uit:

- Lockdown, dat wil zeggen het verbieden van bewegingsvrijheid, het sluiten van (culturele) manifestaties, sportfaciliteiten, winkels, enz. De lockdown varieert in strengheid, in Nederland was sprake van een zogenaamde intelligente lockdown (poldervariant).
- Sociale afstand, dat wil zeggen het definiëren van een afstand (1-2 meter) die mensen onderling moeten bewaren.
- Verbod om samen te komen (meer dan een nader bepaald aantal personen) en daarom de facto een verbod op alle culturele en sociale manifestaties tot versoepelde verboden in tijden van mildere kans op besmetting.
- Sluiting en/of beperking van onderwijsvoorzieningen (onderdeel van lockdown) waarmee het recht op onderwijs wordt beperkt, in mildere tijden beperking van fysiek onderwijs of andere beperkingen.
- Controle van de media op corona-informatie (censuur), geen positieve informatie over genezingen en immuniteit eigen ervaring ten aanzien van de beperking van het aangeven van langduriger effecten (inmiddels publiek).

- Verbod op religieuze bijeenkomsten en sluiting van religieuze plaatsen waardoor de vrijheid van (gedachte, geweten en) religie als gevolg daarvan wordt beperkt.⁶
- Introductie van vrijwillige of verplichte apps die de persoonlijke gezondheidssituatie registreren en/of apps die de nabijheid tussen mensen registreren om mensen te waarschuwen als ze potentiële coronarisco's lopen, dus mensen die het virus op korte termijn zullen krijgen.

Overtredingen van deze maatregelen worden strafbaar gesteld en kunnen zelfs leiden tot gevangenisstraf en opname in een strafblad.⁷

Zoals gezegd gaat dit artikel vooral in op de effecten van de introductie van maatregelen die de privacy van burgers beperken en inbreuk maken op hun persoonlijke sfeer en bewegingsvrijheid. De maatregelen die de bewegingsvrijheid beperken en volgsystemen met behulp van apps zijn het meest relevant voor dit artikel. Met name het toepassen van deze apps in combinatie met openbare en particuliere camera's en data-analysesystemen die gebruikmaken van geavanceerde algoritmen (AI), kan gemakkelijk worden misbruikt door overheden (of derden) als het niet streng wordt gereguleerd door bestaande en misschien nieuwe privacy- en beveiligingsregels. Het gebruik van big data als gevolg van de app door derden, zoals politie en werkgevers, zou, indien niet specifiek gecontroleerd door bijvoorbeeld de Gegevensbeschermingsautoriteit, kunnen leiden tot ernstige inbreuken op privacy van eenieder. Het is dan ook relevant dat de regelgeving opening van zaken zou geven wie toegang krijgt tot de vaak gevoelige gegevens, voor welke specifieke doeleinden, hoe de gegevens worden verwerkt, welke beveiligingsmaatregelen worden getroffen, hoe en hoelang ze worden gebruikt en welke garanties worden gegeven dat deze gegevens niet worden gebruikt voor andere doeleinden.⁸

De effecten van de beperkende regelgeving strekken overigens verder dan de inbreuk op privacy en bewegingsvrijheid en hebben vergaande repercussies op sociaal, cultureel en economisch terrein. De Europese Commissie heeft al in een vroeg stadium (maart 2020) aangegeven dat daar op moet worden geanticipeerd.

5 Vgl. overweging 52 AVG: Van het verbod op de verwerking van bijzondere categorieën van persoonsgegevens moet ook kunnen worden afgevoerd, indien Unierecht of lidstatelijk recht hierin voorziet en er passende waarborgen worden geboden ter bescherming van persoonsgegevens en andere grondrechten, wanneer zulks in het algemeen belang is, in het bijzonder de verwerking van persoonsgegevens op het gebied van het arbeidsrecht en het socialebeschermingsrecht, met inbegrip van de pensioenen, en voor doeleinden inzake gezondheidsbeveiliging, -bewaking en -waarschuwing, preventie of bestrijding van overdraagbare ziekten en andere ernstige gezondheidsbedreigingen.

6 Zij het dat er terughoudendheid bestaat om dezelfde strenge beperkingsmaatregelen op te leggen die voor andere samenkomsten zonder religieuze grondslag bestaat.

7 Voor een mondiaal overzicht zie het KPMG-rapport: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/government-response-global-landscape.html>. Nationaal in dit verband vindt een discussie plaats over de hoogte van de boetes en met name de opnemingen van de overtreding in het persoonlijk strafblad nadat bekend werd dat de Minister van Justitie en Veiligheid zelf de regels in dit verband had overtreden.

8 Dit gevaar wordt onderschreven in overweging 54 AVG: Dergelijke verwerking van persoonsgegevens over gezondheid om redenen van algemeen belang mag er niet toe te leiden dat persoonsgegevens door derden zoals werkgevers, of verzekeringsmaatschappijen en banken voor andere doeleinden worden verwerkt.